

Ohje uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetuksen järjestämisestä sekä yhteisistä juhlista ja uskonnollisista tilaisuuksista lukiossa

Tässä ohjeessa kuvataan, miten uskonnon ja omantunnon vapautta koskevat säännökset Suomen perustuslaissa (731/1999), lukiolaissa (714/2018) ja muussa lainsäädännössä tulee ottaa huomioon lukion katsomusaineiden opetuksessa sekä yhteisiä juhlia ja mahdollisia uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia sekä niille vaihtoehtoista toimintaa järjestettäessä. Ohjeeseen sisältyvät säännösten soveltamista koskevat tulkinnat ja näkemykset perustuvat säännösten valmisteluasiakirjoissa esitettyihin sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnan, ylimpien laillisuusvalvojien sekä Opetushallituksen esittämiin kannanottoihin.

Ohjeen tarkoituksena on varmistaa sivistyksellisten ja uskonnon vapautta koskevien perusoikeuksien toteutuminen lukioden toiminnassa, edistää koulutuksellista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja kulttuurisen moninaisuuden arvostamista sekä varmistaa, että opetus on opiskelijoita uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Koulutuksen järjestäjät vastaavat opetuksen toteuttamisesta sekä yhteisten juhlien ja uskonnollisten tilaisuuksien ja toimitusten ja niille vaihtoehtoisen toiminnan järjestämisestä säännösten ja määräysten edellyttämällä tavalla.

1. Uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetus lukiossa

1.1. Opiskelijan uskonnon ja elämäkatsomustiedon opiskelun järjestämisen vaihtoehdot

Koulutuksen järjestäjä on velvollinen järjestämään sen uskonnonvapauslaissa (453/2003) tarkoitetun uskonnollisen yhdyskunnan mukaista uskonnon opetusta, johon opiskelijoiden enemmistö kuuluu. Tähän opetukseen voivat osallistua halutessaan myös muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat tai niihin kuulumattomat opiskelijat riippumatta siitä, onko elämäkatsomustiedon tai uskonnon eri oppimäärien opetusta tarjolla. Uskonnollisia yhdyskuntia ovat evankelis-luterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta sekä Suomessa rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat sekä eräät uskonnolliset yhdistykset, jotka on rinnastettu uskonnollisiin yhdyskuntiin (lukiolain 9 §:n muuttamisesta annetun lain, 455/2003, siirtymäsäännös ja sivistysvaliokunnan lausunto 14/2002 vp).

Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus jäljempänä kuvatulla tavalla opettaa myös muuta uskontoa tai elämäkatsomustietoa, jos niiden opetukseen osallistuvia opiskelijoita on yhteensä vähintään kolme koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa. Käytännössä koulutuksen järjestäjän opiskelijoiden enemmistö kuuluu pääsääntöisesti evankelis-luterilaiseen kirkkoon, jolloin kolmen opiskelijan sääntöä sovelletaan uskonnonopetuksen osalta ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluviin ja elämäkatsomustiedon osalta uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomiin opiskelijoihin. Tämän mukaan vähintään kolmelle ortodoksiseen kirkkokuntaan [Suomen ortodoksinen kirkko, ks. laki ortodoksisesta kirkosta (985/2006)] kuuluvalla opiskelijalla, jotka eivät osallistu enemmistön uskonnon opetukseen, järjestetään ortodoksisen uskonnon

opetusta, ja kolmelle uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle opiskelijalle, jotka eivät osallistu enemmistön uskonnon opetukseen, opetetaan elämäkatsomustietoa.

Muuhun uskonnonvapauslaissa tarkoitettuun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuin evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluville opiskelijoille, jotka eivät osallistu enemmistön uskonnon opetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta, jos he sitä pyytävät ja mainittu kolmen opiskelijan vähimmäismäärä täyttyy. Opiskelijoiden tulee olla kyseisen uskonnollisen yhdyskunnan jäseniä tai opetettavan uskonnon tulee opiskelijan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan perusteella ilmeisesti vastata hänen uskonnollista katsomustaan (lukiolaki 16 § 6 mom.). Lukio voi tarvittaessa pyytää opiskelijalta luotettavan selvityksen uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyydestä tai opiskelijan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan vastaavuudesta opetettavan uskonnon kanssa.

Opiskelijan pyynnöstä uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvalle opiskelijalle, jolle ei järjestetä hänen oman uskontonsa opetusta, ja joka ei osallistu opiskelijoiden enemmistön uskonnon opetukseen, opetetaan elämäkatsomustietoa.

Opiskelijalle, joka aloittaa lukiokoulutuksen 18 vuotta täytettyään, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäkatsomustietoa. Koulutuksen järjestäjän harkintavaltaan kuuluu, missä tapauksessa opiskelijan katsotaan aloittavan lukio-opinnot ja missä tapauksessa kyse on tosiasiallisesti lukio-opintojen jatkamisesta.

Kolmen opiskelijan vähimmäismäärä lasketaan ottaen huomioon kaikki koulutuksen järjestäjän lukion opiskelijat. Järjestäjäkohtaista opiskelijamäärää tarkastellaan erikseen suomenkielisessä ja ruotsinkielisessä koulutuksessa. Muiden uskontojen kuin evankelis-luterilaisen ja ortodoksien uskonnon osalta vähimmäisopiskelijamäärää laskettaessa ei oteta huomioon niitä opiskelijoita, jotka eivät ole pyytäneet opetuksen järjestämistä. Myöskään niiden opiskelijoiden määrää, jotka eivät kuulu Suomessa rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan, ei oteta huomioon tarkasteltaessa koulutuksen järjestäjän veloitetta aloittaa uuden uskonnon opetus tai jatkaa jonkin uskonnon opetuksen järjestämistä. Elämäkatsomustiedon opetukseen hakeutuvat, uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat opiskelijat, joille ei järjestetä heidän oman uskontonsa opetusta, lasketaan mukaan elämäkatsomustiedon opetuksen järjestämiseen velvoittavaan vähimmäisopiskelijamäärään.

Opiskelun jo aloittaneiden opetus hoidetaan loppuun, vaikka opetusryhmän koko pieneneisi alle kolmen. Koulutuksen järjestäjä voi muutoinkin harkintansa mukaan järjestää opetusta myös kolmea opiskelijaa pienemmälle ryhmälle.

Jos opiskelija kuuluu useampaan kuin yhteen uskonnolliseen yhdyskuntaan, opiskelija päättää, mihin uskonnon opetukseen hän osallistuu (lukiolaki 16 § 4 mom.). Uskonnolliset yhdyskunnat päättävät itse, sallivatko ne jäsenyyden samanaikaisesti myös muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa.

Menettelytavoista, joilla opiskelijan tulee pyytää uskonnon tai elämäkatsomustiedon opetuksen järjestämistä, päättää koulutuksen järjestäjä. Koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että opiskelijoilla on tieto siitä, milloin heillä on oikeus elämäkatsomustiedon tai oman uskontokunnan mukaiseen opetukseen. Opiskelijoille tulee korostaa, että katsomusopetusta koskeissa valinnoissa pyritään samalla tavoin kuin muidenkin opintojen valinnoissa siihen, että